

פרשת האזינו

שים לב: בכדי להקל על לימוד שירת האזינו, הבאנו את כל דברי רש"י, והוספנו ביאור קצר (ע"פ דברי רש"י) למען ירוץ הקורא בו, השאלות הינם הן על דברי רש"י והן על הביאור

פרק ל"ב

משה מקדים ואומר לשמים והארץ, שיהיו עדים כאשר הוא מתרה את בני ישראל

א. האזינו השמים ואדברה. ותשמע הארץ אמרי פי:

האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל, ותהיו אתם עדים בדבר שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה, אני בשר ודם למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בך ומכחיש, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהם קיימים לעולם, ועוד שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם, ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחלה, ועלך את השמים ולא יהיה מטר והאלמה לא תתן את יבולה (דברים יא, ז), ואח"כ ואזלתם מהרה (ס) על ידי האומות:

האזינו השמים. למה השמים והארץ צריכים להאזין ולשמע

וכתב רש"י "ותהיו אתם עדים בדבר, שכך אמרתי להם, שאתם תהיו עדים"

היכן אמר משה לבני ישראל שהוא יעמיד עליהם את השמים והארץ לעדים

מדוע העיד בהם דוק את השמים ואת הארץ:

לפי פירוש א'

ולפי פירוש ב', שע"י השמים והארץ, יקבלו ישראל את השכר והעונש המגיע להם

מה יעשו השמים	אם יזכו	אם יתחייבו
מה יעשו השמים		
מה תעשה הארץ		

הקדמה לשירה, משה פונה לבני ישראל, ומפליג בדברים על חשיבות התורה לעולם

ב. יערה במטר לקחי, תזל פטר אמרתי, בשעירם עלי דשא, וכרביבים עלי עשב:

יערוף כמטר לקחי. זו היא העדות, שתעידו שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישראל שהיא חיים לעולם, כמטר הזה שהוא חיים לעולם (ספרי טו). כאשר יערפו השמים טל ומטר: **יערוף.** לשון יטיף, וכן ירעפון דשן (תהלים סה, יב), יערפו טל (לקמן לז, כח): **תזל כטל.** שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יס בו עצים לבריות (ס"א יס עצים בו), כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלח יין (ספרי טו): **כשעירם.** לשון רוח סערה, כהרגומו כרוחי מטרא, מה הרוחות הללו מחזיקין את העצים ומגדלין אותם, אף דברי תורה מגדלין את לומדיהן: **וכרביבים.** טיפי מטר, ונראה לי על שם שורה כחץ נקרא רביב, כמה דלית אמר רובה קשת (בראשית כא, כ): **דשא.** (ארכרי"ז) עטיפת הארץ מכוסה בירק: **עשב.** קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב:

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

"יערף כמטר לקחי" - יטיף (בכח) כמטר דברי תורת, ונמשל למטר, הנותן חיים לעולם, כך התורה נותנת חיים לעולם.

"תזל כטל אמרתי" - תזל (בנחת) כטל דברי תורת, ונמשל לטל, שהכל שמחים בו, כך התורה הכל שמחים בה.

"כשעירים עלי דשא" - דברי התורה, הם כרוח סערה שמחזקין את העשבים (דשא = כשהארץ מתנסה בעשבים) ומגדלים אותם, וכך דברי תורה מגדלין את לומדיהן.

"וכרביבים עלי עשב" - דברי התורה הם כטיפי מטר שמועילים לעשבים (עשב = קלח בודד), וכך ד"ת מועילים ללומדיהן.

יערוף כמטר לקחי, תזל כטל אמרתי, מי אינם שמחים במטר

סיכום הארבעה דברים שהתורה נמשלה להם

לאלו דברים נמשלה התורה	במה היא נמשלה להם
א.	
ב.	
ג.	
ד.	

משה ממשיך בהקדמה לשירה ואמר להם

ג. **פי שם ה' אקרא, הבו גדל לאלקינו:**

כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש כלשון כאשר, כמו כי תבואו אל הארץ (ויקרא כג, י), כאשרקרא ואזכיר שם ה', אתם הבו גדל לאלהינו וברכו שמו, מכאן אמרו, שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש (תענית טז):

"כי שם ה' אקרא" - כאשר אזכיר שם ה', אתם בני ישראל **"הבו גדל לאלקינו"** - וברכו שמו.

איזה דין לומדים מפסוק זה

תחילת השירה - הנהגת ה' עם בראיו

ד. **הצור, תמים פעלו, פי כל דרכיו משפט, אל אמונה, ואין עול, צדיק וישר הוא:**

הצור תמים פעלו. אע"פ שהוא חזק, כשמביא פורענות על עוברי ראונו, לא בשטף הוא מביא, כי אם צדיק, כי תמים פעלו: **אל אמונה.** לשלם לצדיקים דקתם לעולם הבא, ואע"פ שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו: **ואין עול.** אף לרשעים משלם שכר דקתם בעולם הזה: **לדיק וישר הוא.** הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראוי וישר להם, לדיק מפי הצדקות, וישר הוא וראוי להצדיקו:

"הצור" - אע"פ שהקב"ה חזק, מ"מ **"תמים פעלו"** - גם כשמביא עונש על הרשעים, אינו מביא זאת בשטף (שמעניש יותר ממה שמגיע), אלא מעניש כפי הדין המדוקדק, וכל פעולותיו שלימות ותמימות, **"כי כל דרכיו משפט"** - שהרי כל דרכיו הם במשפט ובדיק, **"א-ל אמונה"** - א-ל נאמן לתת לצדיקים את שכרם בעוה"ב, ואע"פ שמאחר השכר ואינו משלם מיד, סופו לאמן (לאמת) את דבריו, **"ואין עול"** - גם לרשעים נותן ה' את שכר מעשיהם בעוה"ז.

ביאור "הצור תמים פעלו"

כלפי מי נאמר צדיקים/רשעים	האם זה נאמר לגבי שכר או עונש	באר הנהגה זו
"הצור תמים פעלו"		
"אל אמונה"		
"ואין עול"		

"צדיק" - שבנ"א מצדיקים את הדין, שעושה עימם הקב"ה, **"וישר הוא"** - דבר זה הוא ראוי וישר לעשות.

מה הוא הדבר ה"ישר"

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

ה. שְׁחַת לוֹ לֹא, בְּנֵי מוֹמִים, דֹּר עֶקֶשׁ וּפְתִלְתָּל:

שְׁחַת לוֹ וגו'. כְּתִירוֹנוֹ חֲבִילוֹ לִהְיוֹת וְלֹא לִי: בְּנֵי מוֹמִים. בְּנֵי מוֹמִים מוֹמִים שֶׁל בְּנֵי הַיָּה, וְלֹא מוֹמִים: דֹּר עֶקֶשׁ. עֶקֶשׁ וּמַעֲוֹקֵל, כִּמוֹ וְאֵת כָּל הַיִּשְׂרָאֵל יַעֲקֹשׁ (מִיִּכָּה ג, ט). וְכִלְשׁוֹן מִשְׁנָה, חֹלְדָה שְׁשִׁינִיָּה עֲקוּמוֹת וְעֲקוּשׁוֹת: וּפְתִלְתָּל. אֲנִטוֹרִטִי לִיִּישׁ, כִּפְתִּיל הַזֶּה שְׁגוֹדֵלִין אֹתוֹ וּמְקִיפִין אֹתוֹ סְבִיבוֹת הַגְּדִיל. פְּתִלְתָּל, מִן הַתִּיבוֹת הַכְּפוֹלוֹת, כִּמוֹ יִרְקָה, אֲדַמְדֵם, סַחְרַחַר, סִגְלָגִל:

"שְׁחַת לוֹ לֹא" - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁחִיתוּ, שְׁחַתוּ לַעֲצָמָם, וְלֹא לַהֲקִב"ה [וְכִאִילוֹ כְּתוּב בַּפְסוּק "לֹא לוֹ", לֹא שְׁחַתוּ לַהֲקִב"ה].

אֵל "בְּנֵי מוֹמִים" - כִּשְׁהִשְׁחִיתוּ בְּנֵי, גִּרְמוֹ מוֹם לַעֲצָמָם. (קוּדֶם הַחֲטָא קְרוּיִים בְּנֵי, אֲבָל אַחֲרֵי הַחֲטָא אֵינָם קְרוּיִים עוֹד בְּנִים).

"דֹּר עֶקֶשׁ" - דֹּר עֲקוּם, "וּפְתִלְתָּל" - מִפּוֹתֵל הַרְבֵּה, (כֹּאשֶׁר כְּתוּב לִשׁוֹן כְּפוּלָה, כְּגוֹן יִרְקָק, הֵינּוּ יִרוֹק חֹזֵק, כִּי כֹאן 'פְּתִלְתָּל', הֵינּוּ מִפּוֹתֵל בִּיּוֹתֵר).

הֵיכָן כְּתוּב בַּפְסוּק, שְׁכֹאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים:

אֵינָם גּוֹרְמִים בֹּזֶה קִלְקוּל לַקִּב"ה _____

הֵם מְקַלְקְלִים לַעֲצָמָם _____

ו. ה' לָהּ תִּגְמְלוּ זֹאת, עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם, הָלוֹא הוּא אָבִיךָ שְׁקֵנָה, הוּא עֲשֵׂה וְיִכְנֹנֶה:

הֵלֵא' תִּגְמְלוּ זֹאת. לָשׁוֹן תִּימָה, וְכִי לִפְנֵי אֶתְּם מַעֲלִיבִין, שִׁישׁ בִּידוֹ לַהֲפָרַע מִכֶּם וְשֶׁהִיטִיב לָכֶם בְּכָל הַטּוֹבוֹת: עִם נָבֵל. שְׁכַחוּ אֶת הַעֲשׂוֹי לָהֶם: וְלֹא חָכָם. לַהֲבִין אֶת הַנּוֹלָדוֹת שִׁישׁ בִּידוֹ לַהֲיטִיב וְלַהֲרַע: הֵלֵא הוּא אָבִיךָ שְׁקֵנָה. שְׁקֵנָה, שְׁקֵנָה בְּקוֹן הַסְּלֵעִים וּבְאַרְץ חֲזָקָה, שְׁתִּקֵּן בְּכָל מִינֵי תִקְנָה: הוּא עֲשֵׂה. אֹמֶה בְּאוֹמוֹת: וְיִכְנֹנֶה. אַחֲרֵי כֵן בְּכָל מִינֵי בָסִים וְכֵן. מִכֶּם כֹּהֲנִים, מִכֶּם נְבִיאִים, וּמִכֶּם מַלְכִים, כִּדְךָ שֶׁהֵכֵל תְּלוּ בּוֹ:

"הֵלֵא' תִּגְמְלוּ זֹאת" - הֵאֵם רָאוּי לָכֶם לַהֲעֲצִיב וְלַהֲכַעֵס אֶת ה', א. הִרִי בִידוֹ לַגְּמוּל רַעָה עַל מַעֲשִׂים רָעִים. ב. הִרִי אֶתְּם מַחֲוִיבִים

לַהֲכִיר טוֹבָה עַל מַה שֶׁהִיטִיב עִמָּכֶם. הִרִי בֹזֶה שֶׁאַתֶּם מַכְעִיסִים, הִנֵּכֶם: א. "עִם נָבֵל" ב. "וְלֹא חָכָם"

בִּיאוֹר "עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם"

מִמֶּה הִסִּיבָה שֶׁלֹּא לַהֲכַעֵס אֶת ה'	וְכִיּוֹן שֶׁמַּכְעִיסִים, מִמֶּה הֵם נִחְשָׁבִים
א.	
ב.	

מִבְּאֵר מִדּוֹעַ הֵם קְרוּיִים "עִם נָבֵל"

"הֵלֵא הַקִּב"ה הוּא אָבִיךָ שְׁקֵנָה"

"שְׁקֵנָה" מִתְּפָרֵשׁ בְּג' אֹפְנִים: א. שְׁקֵנָה אוֹתָךְ לַעֲם - בִּיצִיאת מִצְרַיִם.

ב. שִׁנְתָן לָךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - שֶׁהוּא מְקוֹם שְׁמוֹר, וְאַרְץ חֲזָקָה.

ג. תִּיקֵן אוֹתָךְ בְּכָל מִינֵי תִקְנָה, וְדָאג לְכָל צָרִיכָךְ.

"הוּא עֲשֵׂה" - אֹמֶה בֵּין הָאוֹמוֹת.

"וְיִכְנֹנֶה" - לִשׁוֹן כֵּן - בְּסִיס, אַחֲרֵי שֶׁעָשָׂה אֶתְּכֶם לְאוֹמָה, בִּיסָס אֶתְּכֶם בְּכָל מִינֵי בָסִים, עַד שֶׁהִעֲמִיד מִכֶּם כֹּהֲנִים נְבִיאִים וּמַלְכִים, וְאֵינָכֶם זְקוּקִים לִקְחַת מִנְהִיגִים מִעַם אַחֵר.

סָכָם, אֵלּוֹ טוֹבוֹת הֵם שׁוֹכְחִים, שֶׁלֹּכֶן קְרוּיִים "עִם נָבֵל" (כְּתוּב אֶת לִשׁוֹן הַפְּסוּק):

1. _____ 2. _____ 3. _____

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

עתה מבאר הפסוק מדוע הם קרויים "לא חכם", (שאינם רואים את הנולד)

ז. זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם. בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר, שָׁאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדֶּךָ, זִקְנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ לָךְ:

זכור ימות עולם. מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו: **בינו שנות דור ודור**. דור אנוש שהאיף עליהם מי אוקינוס, ודור המבול ששטפם. דבר אחר, לא נתתם לבצכם על שעבר, בינו שנות דור ודור, להכיר להבא, שיש בידו להיטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא: **שאל אביך**. אלו הנביאים שנקראים אבות, כמו שנאמר באלהיו אבי רכב ישראל (מלכים-ב, יב): **זקניך**. אלו החכמים (קידושין לב:): **ויאמרו לך**. הראשונות:

"זכור ימות עולם" - זכור מה עשה לדורות הראשונים שהכעיסוהו.

פירוש א' ברש"י:

"בינו שנות דור ודור" - התבוננו בב' דורות שנענשו

א. דור אנוש שהציף עליהם אוקיינוס ושטף שליש העולם

ב. דור המבול ששטפם המבול.

"שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך" - אביך וזקניך יספרו לך

הסיפור שהיה.

פירוש ב' ברש"י:

"בינו שנות דור ודור" - אם לא נתתם לבבכם על אלו שנענשו

בעבר, לכל הפחות מכאן ולהבא התבוננו שיש בידו להיטיב

לכם, ולהנחיל לכם את ימות המשיח ולעולם הבא,

"שאל אביך ויגדך" - אלו הנביאים שנקראו אבות והם יגידו

לך מה שיהיה בימות המשיח והעוה"ב,

"זקניך ויאמרו לך" - אלו החכמים ("זקן" מי שקנה חכמה)

ויאמרו לך הראשונות.

סיכום ב' הפירושים בפסוק

מה הם צריכים לזכור/להתבונן	האם זה קאי על העבר או על העתיד	זכור ימות עולם	
		לפי פירוש א'	בינו שנות דור ודור
		לפי פירוש ב'	

ממשיך ומדבר בחשיבות עם ישראל, ואלו טובות ה' עשה עבורם

ח. בְּהִנָּחֵל עַלְיוֹן גּוֹיִם, בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם, יֵצֵב גְּבוּלוֹת עַמִּים, לְמַסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בהנחל עליון גוים. כשהנחיל הקב"ה למכעיסיו את חלק נחלחם, האיפס ושטפם: **בהפרידו בני אדם**. כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם, ולא עשה כן, ללא יאב גבולות עמים, קיימם ולא אבדם: **למספר בני ישראל**. בשביל מספר בני ישראל שעתידין לאת מזני שם, ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים. שבעים לשון:

"בהנחל עליון גוים" - כאשר הנחיל הקב"ה למכעיסיו את עונשם, והציפן (בדור אנוש) ושטפם (בדור המבול) ואיבדם

"בהפרידו בני אדם" - אבל בדור הפלגה אף שראויים היו להאבד מן העולם, לא עשה כן, אלא:

פירוש א' ברש"י:

"יצב גבולות עמים", שקיימם ולא אבדם, ועשה אותם

לאומות הרבה - **"למספר בני ישראל"** - והטעם שעשה כן

הוא בשביל בני ישראל שעתידים לצאת משם.

פירוש ב' ברש"י:

"יצב גבולות עמים" - שהעמיד מהם שבעים אומות, שהוא

"למספר בני ישראל" - לפי מנין בני ישראל שירדו למצרים

בשבעים נפש (זה לעומת זה עשה אלוקים).

מה היה ראוי לעשות לדור הפלגה _____
ומדוע לא עשה כן _____

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

ט. פי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו:

כי חלק ה' עמו. למה כל זאת, לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם, ועתיד ללכת, ומי הוא חלקו, עמו, ומי הוא עמו. יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי בלכות, המשולש בשלש זכות, זכות אבי זכות אביו וזכותו, הרי ג', כחבל הזה שהוא עשוי בג' דגלים, והוא וזניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בנו של יצחק:

ומה שהקב"ה הציל את דור הפלגה "למספר בני ישראל", הוא מפני:

"כי חלק ה'" - כיון שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לצאת מהם, ומי הוא חלקו, "עמו".

ומי הוא עמו, "יעקב" שנקרא "חבל נחלתו".

מי הוא חלק ה' _____

מדוע נמשל יעקב לחבל _____

אבל מי אינם נחלתו: 1. _____

2. _____

י. ימצאהו בארץ מדבר, ובתהו ילל ישמון, יסבנהו יבונהו, יצאנהו פאישון עינו:

ימצאהו בארץ מדבר. אותם מלא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן (לקמן ג, כ.ז): ובתהו ילל ישמון. ארץ ציה ושממה, מקום יללת תנינים וזנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה היאך נלא למדברות מקום ציה ושממון, כענין שנאמר לכתך אחרי במדבר (וימיה כ, כ.ז): יסבנהו. שם סבבם והקיפם בעננים, וסבבם דגלים לארבע רוחות, וסבבם בתחתית ההר שכפחו עליהם כגיגית: יבונהו. שם בתורה ובינה: יצאנהו. מנחש שרף ועקרב ומן האומות: כאישון עינו. הוא השחור שבעין שהמאור יולא הימנו, ואונקלוס תרגם ימצאהו, יספיקהו כל כרכו במדבר, כמו ומלא להם (במדבר יא, כב.), לא ימצא לנו ההר (יהושע יז, טז). יסבנהו, אשרינון סחור סחור לשכינתיה, אוהל מועד באמצע וארבעה דגלים לארבע רוחות:

לפירוש א' ברש"י:

הפסוק מפרש מדוע בחר הקב"ה דוקא את בני לעמו

"ימצאהו בארץ מדבר" - הקב"ה מצא את בני נאמנים לו,

שקבלו עליהם התורה במדבר, מה שלא עשו עשו וישמעאל.

"ובתהו" - ארץ ציה. "ילל" - מקום יללת תנינים ובנות יענה.

"ישמון" - מקום שממה. גם שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה איך נצא למדבריות.

ולכן, "יסבנהו" - 1. שם סבבם והקיפם בעננים, 2. וסיבבם בדגלים, 3. וסיבבם בתחתית ההר, כשכפחו עליהם כגיגית.

וכמו כן יבונהו וגו'.

"יבונהו" - שעשה אותם שם נבונים, ע"י תורה ובינה.

"יצאנהו" - שמרם מנחש שרף עקרב, ומאומות העולם.

"כאישון עינו" - שמירה מעולה, כשחור העין שהאדם שומרו ביותר, כך הקב"ה שמר על בניו.

סיכום הפירוש "ימצאהו בארץ מדבר, ובתהו ילל ישמון"

מה השבח שנאמר בזה	מה הפירוש "ימצאהו"	האם זה שבח של הקב"ה או של ישראל	
	לפירוש א'		
	לפירוש ב'		

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

ובתהו ילל ישימון, מה הפירוש _____

יסובבנהו, פרש, לפי פירוש א' _____

לפי פירוש ב' _____

יבוננהו, ע"י מה עשאו נבונים: 1. _____ 2. _____

יצרנהו, ממה הוא שמר אותם _____

כמו מה הוא שמר אותם _____

ממשיך למנות הטובות שהיטיב הקב"ה עם בני

יא. פְּנִיָּשׁוֹ יַעֲדֵר קִנּוֹ, עַל גּוֹזְלָיו יִרְחֶף, יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֵהוּ, יִשְׂאֵהוּ עַל אַבְרָתּוֹ:

כנשר יעיר קינו. נהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה, רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו בין חילן לחילן, בין שוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו ויהא בהם כח לקבלו: **יעיר קינו.** יעורר בניו: **על גוזליו ירחף.** אינו מכבד עצמו עליהם, אלא מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקב"ה שדי לא מלאנוהו שגיא כח (איוז לו, כג.), כשצא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר ה' מסיני צא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואחרי מרבבות קדש (לקמן לו, ב.), אלוה מתימן יבא (חבקוק ג, ג.) זו רוח רביעית: **יפרוש כנפיו יקחהו.** כשצא ליטלן ממקום למקום, אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורה עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ, לפיכך נושאן על כנפיו, אומר, מוטב שיכנס החץ בי ולא יכנס בבני, אף הקב"ה, ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט, ז.), כשנסעו מלרים אחריהם והשיגום (חונים) על הים, היו זורקים בהם חלים ואבני בליסטראות, מיד ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה מלרים וגו' (שם יד, יט-כ.):

"כנשר יעיר קינו" - כמו שנשר מרחם על בניו, ואינו נכנס לקינו פתאום שלא להבהילם, אלא מקודם מקשקש בכנפיו להעירם.

כך הקב"ה, כשבא ליתן תורה לישראל, לא נגלה עליהם מרוח אחד, אלא מד' רוחות (סיני, שעיר, פארן, תימן) כדי למעט פחדם.

"על גוזליו ירחף" - כמו שהנשר אינו מכבד עצמו על בניו, ואינו יושב עליהם ממש, אלא מרחף מעליהם.

כך הקב"ה לא נגלה עלינו ברוב כוחו וגבורתו.

"יפרוש כנפיו יקחהו, ישאהו על אברתו" (כנפיו) - כל העופות נוטלים בניהם ברגליהם לפי שפוחדים מהנשר שעף מעליהם, אבל

הנשר נוטלם על גבי כנפיו, לפי שפוחד רק מהחץ שאדם יורה, ומעדיף הנשר שיפגע בו ולא בבניו.

וכך הקב"ה, לפני קריעת ים סוף, העמיד את עמוד הענן בין מחנה ישראל למחנה מצרים, כדי לקבל החיצים והבליסטראות

שזרקו המצרים.

באר במה התנהג הקב"ה עם בני ישראל כנשר

באר מה הוא עושה	ובמה נהג הקב"ה כן עם ישראל	"כנשר"
		"יעיר קינו"
		"על גוזליו ירחף"
		"יפרוש כנפיו יקחהו, ישאהו על אברתו"

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

יב. ה' בָּדַד יִנְחֵנוּ, וְאִין עֲמוֹ אֵל נִכְר:

ה' **בדד**. ה' בדד ובטח נהגם במדבר: ואין עמו אל נכר. לא היה כח באלהי הגויים להראות כחו ולהלחם עמם. ורבותינו דרשו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס, וז"ל: ה' בלחודוהי עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פלחן טעון. ואני אומר דברי תוכחה הם, להעיד השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד, שסופן לבגוד ולא יזכרו הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם, לפיכך צריך ליישב הדבר לכאן ולכאן, וכל הענין מוסב על זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, כן עשה להם וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור:

פירוש ב' ברש"י (אונקלוס):
מדבר על "לעתיד לבוא"

פירוש א' ברש"י:
המשך לחסדי ה' עם בני ישראל במדבר

"ה' בדד ינחנו" - ה' הנהיג את בני ישראל במדבר בביטחון, ולכן יכלו ללכת שם בדד - לבדם (ללא פחד).
"ואין עמו אל נכר" - ואף אחד מאלוהי העמים לא יכל להילחם כנגדם.

פירוש ג' ברש"י:
מדבר גם על העבר וגם על העתיד,

שכך הנהיג הקב"ה את בני ישראל, וכך עתיד להנהיגם, אע"פ שגלוי וידוע לפניו שבני ישראל יבגדו בו ויעשו הרע. (לפי פירוש זה הוא לשון תוכחה והוא המשך ל"בינו שנות דור ודור").

ביאור הפסוק "ה' בדד ינחנו, ואין עמו אל נכר"

על איזה זמן מדובר	מה הפירוש "ואין עמו אל נכר"	מה הפירוש "ה' בדד ינחנו"	
			לפי פירוש א'
			לפי פירוש ב'
	לא היה כח לאיין להלחם עמם, וכן יהיה לעתיד לבוא	הנהיגם במדבר, וינהיגם כן לעתיד לבוא	לפי פירוש ג'

בפסוקים אלו יש ב' ביאורים:

לפי אונקלוס מדובר על אכילת שלל האויבים בכיבוש הארץ, ולרש"י מדובר בשבח ארץ ישראל.

יג. יִרְכְּבוּהוּ עַל (במזותי) בְּמִיתֵי אֶרֶץ, וַיֵּאכְל תְּנוּבוֹת שָׂדֵי, וַיִּנְקְדוּ דְבַשׁ מִסְּלֵעַ, וַיִּשְׁמְנוּ מִחֶלְמִישׁ צוּר:

ירכבוהו על צמתי ארץ. כל המקרא כתרגומו: ירכבוהו וגו'. על שם שארץ ישראל גבוה מכל הארצות: ויאכל תנובת שדי. אלו פירות ארץ ישראל, שקלים לנוב ולהתבשל מכל פירות הארצות: וינקדו דבש מסלע. מעשה באלהי ישראל לבנו בסיכני, הבא לי קליעות מן החבית, הלך ומלא הדבש כף על פיה, אמר לו זו של דבש הוא, אמר לו השקע ידך לתוכה ואתה מעלה קליעות מתוכה (ספרי טז): ושמן מחלמיש צור. אלו זיתים של גוש חלב (מנחות פה): צמתי ארץ. לשון גובה: שדי. לשון שדה: חלמיש צור. תקפו וחזקו של סלע. כשאינו דבוק לתיבה שלאחריו נקוד חלמיש, וכשהוא דבוק נקוד חלמיש:

יד. חֲמֵאת בָּקָר, וְחֵלֶב צֹאן, עִם חֵלֶב פָּרִים, וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׁן וְעֵתִידִים, עִם חֵלֶב בְּלִיֹּת חֲפָה, וְדָם עֵגֶב תִּשְׁתֶּה חֲמֹר:

חמאת בקר וחלב צאן. זה היה בימי שלמה, שנאמר עשרה בקר צריאים ועשרים בקר רעי ומאה לאן (מלכים א-ה, ג). עם חלב כרים. זה היה בימי עשרת השבטים, שנאמר ואוכלים כרים מלאן (עמוס ו, ז). חלב בליות חפה. זה היה בימי שלמה, שנאמר ויהי לחם שלמה וגו' (מלכים א-ה, ג). ודם עגב תשתה חמר. בימי עשרת השבטים השותים במזרקי יין (עמוס ו, ג). חמאת בקר. הוא שומן הנקלט מעל גבי החלב: וחלב צאן. חלב של צאן, וכשהוא דבוק נקוד חלב, כמו בחלב אמו: כרים. כבשים: ואילים. כמשמעו: בני בָּשָׁן. שמינים היו: בליות חפה. חטים שמינים כחלב בליות וגסין ככוליא: ודם עגב. תהי שותה טוב, וטעם יין חסוד: חמר. יין בלשון ארמי: חמר. אין זה שם דבר, אלא לשון משובח בטעם, ווי"ק בלע"ז, ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אונקלוס, אשרינון על תוקפי ארעא וגו':

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

"ירכיבוהו על במתי ארץ" - ירכיבו לארץ ישראל שהוא גבוה מכל הארצות.

"ויאכל תנובות שדי" - ויאכלו את פירות א"י שהם קלים לנוב (לצמוח) ולהתבשל, יותר מפירות שאר הארצות.

"ויניקוהו דבש מסלע" - יניקו (יאכילו) דבש מהפירות הקשים כסלע, וכמעשה שהיה באדם שאמר לבנו שיביא לו מן החבית קציעות (שהם קשים), ומצא דבש צף על פי החבית.

"ושמן מחלמיש צור" - ואף יתן להם את זיתי גוש חלב (מקום הרים קשים וחזקים) המוציאים שמן משובח,

"חמאת בקר" - שומן שנקלט מעל גבי החלב.

"וחלב צאן" - חלב של צאן, וכך היה בימי שלמה המלך, שהיה הרבה בקר וצאן, וממילא התרבו גם חמאה וחלב.

"עם חלב כרים" - עם חלב של כבשים נבחרים מן הצאן, והיינו כבשים מפוטמים, כפי שהיה בימי עשרת השבטים.

"ואילים בני בשן" - אילים מהבשן שהיו שמנים ביותר. "ועתודים" - ותישישים.

"עם חלב כליות חטה" - עם חטים שהיו שמנים כחלב כליות (חלב הכליות הינו המשובח שבחלבים), וכן גדולים ככליות, וזה היה בימי שלמה שהיה תבואה בשפע.

"ודם ענב תשתה" - תשתו יין רגיל, ויהיה טעמו כטעם "חמר", שהוא יין משובח.

ירכיבוהו על במתי ארץ, "במתי ארץ" היינו במה גבוהה, מדוע נכתב כך על ארץ ישראל _____

ויאכל תנובות שדי, מדוע פירות ארץ ישראל נקראים כן _____

ויניקוהו דבש מסלע, מתי זה היה שהיניק להם דבש מדבר קשה _____

ושמן מחלמיש צור, לאיזה שמן הכוונה _____

וחלב צאן עם חלב כרים, הכתוב מזכיר את שבח הצאן גם לענין החלב שלהם, וגם לענין החלב שלהם _____

כתוב את לשון הפסוק המדבר על: חלב _____ חלב _____

בני בשן, מה שבחם של כבשים אלו _____

עם חלב כליות חיטה, במה דומה החיטה ל"כליות" 1. _____ 2. _____

ודם ענב תשתה חמר, כיצד מכנה הכתוב: יין רגיל _____ יין חשוב _____

ביאור הפסוקים ע"פ התרגום (דברי התרגום מופיעים בתחתית הטבלה)

הפסוק	כתוב את לשון התרגום	ביאור התרגום
יִרְכְּבוּהוּ עַל בִּמְתֵי אֶרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבוֹת שְׂדֵי וַיִּנְקוּהוּ דְּבֶשׁ מִסָּלַע וְשֶׁמֶן מִחֲלָמִישׁ צוּר:		הוריש להם ארץ חזקה
		והאכילם ביזת שונאיהם
		ונתן להם ביזת שליטי הקריה
		וכן את נכסי יושבי הכרכים החזקים
חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם חֵלֶב כָּרִים, וְאֵילִים בְּנֵי בֶשֶׁן וְעֵתוּדִים עִם חֵלֶב כָּלִיֹּת חֲטָה וְדָם עֲנַב תִּשְׁתֶּה חֲמָר		נתן להם ביזת מלכיהם ושליטיהם
		עם עושר גדוליהם ותקיפיהם ואומות הארץ ונחלותיהם
		עם ביזת חילם ומחנותיהם
		ודם גיבוריהם ישפך כמים

וז"ל התרגום: יג. אשרנון על תקפי ארעא ואוכלנון ביזת סנאיהון ויהב להון ביזת שליטי קרוין ונכסי יתבי כרכין תקיפין: יד. יהב להון ביזת מלכיהון ושליטיהון עם עושר רב רבניהון ותקפיהון עמא דארעהון ואחסנתהון עם ביזת חיליהון ומשריתהון ודם גבריהון יתשד כמא:

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

ע"י הטובות שהקב"ה היטיב עימם באו לידי מרידה

טו. וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט, שְׁמֵנָה עֲבִית כְּשִׁית, וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהִים עֲשָׂהוּ, וַיִּנְבֵּל צֹר יִשְׁעָתוֹ:

עבית. לשון עובי: **כשית.** כמו כסית, לשון כי כסה פניו בחלצו (איוז טו, כז.), כאלם שמן מצפנים וכסליו נכפלים מבחוץ, וכן הוא אומר ויעש פימה עלי כסל (שם): **כשית.** יש לשון קל כלשון כסוי, כמו וכוסה קלון ערום (משלי יב, טז.), ואם כתב כשית לגוש, היה נשמע כסית את אחרים, כמו כי כסה פניו (איוז טו, כז.): **וינבל צור יצועתו.** גנהו ובזהו, כמו שנאמר אחריהם אל היכל ה' וגו' (יחזקאל ח, טז.), אין נבול גדול מזה:

"וישמן ישורון" - בני ישראל השמינו מרוב טובה.

"ויבעט" - ובעטו (כביכול) בהקב"ה.

"שמנת" - כפשוטו, "עבית" - נהיית עבה, "כשית" - נהיית מכוסה, כאדם שמן שכסליו (צידי בטנו) נעשים כפלים ומכסים את גופו.

"ויטוש אלוך עשהו" - ועזבו את הקב"ה שיצר אותם.

"וינבל" - גינה וביזה, את "צור יצועתו" - ה' החזק שמושיעו מכל צרה.

כיצד מכנה הפסוק: את הקב"ה 1. _____ 2. _____

את עם ישראל _____

באלו פעולות מתאר הפסוק את המרידה של בני ישראל: 1. _____

2. _____ 3. _____

טז. יִקְנִיאוּהוּ בְּזָרִים, בְּתוֹעֵבָה יִכְעִיסוּהוּ:

יקנאסו. הבעירו חמתו וקנאתו: **בתועבות.** במעשים תעובים, כגון משכב זכור וכשפים שנאמר בהם תועבה:

"יקניאוהו" - הבעירו חמתו וגרמו לו לכעוס (ונקרא קנאות, שכך דרך בני"א שהכעס בא להם מחמת קנאה) "בזרים" - במה שעבדו ע"ז.

"בתועבות" - במעשי תועבה, כגון כישוף ומשכב זכור שנקראו תועבה, "יכעיסוהו".

כתוב בלשון הפסוק:

במה: "הקניאוהו" _____ "הכעיסוהו" _____

גודל חטאם של ישראל שהמירו כבוד ה' בלא יועיל

יז. יִזְבְּחוּ לִשְׂדִים לֹא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם, חֲדָשִׁים מִקְרֹב בָּאוּ, לֹא שִׁעְרוּם אֲבֹתֵיכֶם:

לא אלה. כתרגומו דלית בהון לרוד, אילו היה זהם לרוד לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו: **חדשים מקרוב באו.** אפילו האומות לא היו רגילים בהם (ספרי שית.), נכרי שהיה רואה אותם היה אומר, זה כלם יהודי: **לא שיערום אבותיכם.** לא יראו מהם, לא עמדה שערות מפניהם, דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה, כך נדרש בספרי (שם). ויש לפרש עוד, שיערום, לשון ושעירים ירקדו שם (ישעיה יג, כא.). שעירים הם שדים, לא עשו אבותיכם שעירים הללו:

"יזבחו לשדים" - זובחים לשדים, שהם "לא אלה" שאין בהם צורך (כח ותועלת). ובזה יש קנאה כפולה, שהחליפו את הקב"ה באלהים שאינם מועילים לכלום.

וכן החליפו אותו ב"אלוהים לא ידעום" - ע"ז שלא ניכר בו שום גבורת אלוהות.

אלא הם "חדשים מקרוב באו" - אפילו אצל הגויים, ע"ז אלו הם חדשים, וגוי הרואה ע"ז אלו אומר 'זה צלם יהודי'.

"לא שיערום אבותיכם" - פירוש א': אבותיכם לא יראו מאותם ע"ז, ולא עמדה שערותם מפניהם (כדרך שערות האדם לעמוד מפחד).

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

פירוש ב': אבותיכם לא התעסקו עם השדים ("שערום" לשון שעירים - שדים).

לא אלוה, האם הפירוש שאינם ע"ז, או שאין בהם שום כח.

חדשים מקרוב באו, אצל מי הם חדשים.

ביאור "לא שערום אבותיכם"

ומה הפירוש "לא שערום אבותיכם"	האם "שערום" הוא לשון שיער או לשון שד	
		לפי פירוש א'
		לפי פירוש ב'

לסיכום, מדוע יש "קנאה כפולה" בזה שעבדו לע"ז אלו.

על ידי החטאים שוכחים ומתישים כוחו של מקום

יח. צור ילדך תשי, ותשכח א-ל מחללך:

תשי. תשכח. ורבותינו דרשו, כשצא להיטיב לכם, אתם מכעיסין לפניו ומתישים כחו מלהיטיב לכם: אל מחוללך. מולידך מרחם, לשון יחולל אילות (תהלים כט, ט), חיל כילולה (סם מה, ז):

"צור" - הקב"ה החזק "ילדך" - שילד אותך "תשי" - פירוש א': שכחת אותו.

לפירוש רבותינו: כביכול תשש כוחו, כשבא להיטיב, אתם מכעיסים אותו, ומתישים כוחו מלהיטיב לכם.

"ותשכח א-ל" - ואתה שוכח את הקב"ה "מחוללך" - שמוציאך מרחם (מלשון חיל כילודה).

ביאור "צור ילדך תשי"

ומה הפירוש "צור ילדך תשי"	האם "תשי" הוא לשון שכחה, או לשון תשות כח	
		לפי פירוש א'
		לפי פירוש רבותינו

מחמת מעשיהם הרעים של ישראל, הרי הקב"ה כועס ומסתיר פניו מהם, ונענשים ע"י הגוים

ט. וירא ה' וינאץ, מכעס בנני ובנתי:

"וירא ה' וינאץ" - כשה' רואה את מעשיהם מתחזק כעסו "מכעס" - בגלל שהכעיסוהו "בניו ובנותיו" - בני ישראל.

כ. ויאמר אסתירה פני מהם, אראה מה אחריתם, כי דור תהפכות המה, בנים לא אמן בם:

מה אחריתם. מה תעלה בהם בסופם: כי דור תהפכות המה. מהפכין ראוני לכעס: לא אמן בם. אין גדולי נכרים בהם, כי הוריתם דרך טובה וסרו ממנה: אמן. לשון ויהי אומן (אסתר ב, ז), נודריטור"ה בלע"ז. דבר אחר אמן, לשון אמונה כתרוממו, וז"ל: "בניא דלית בהון הימנו" אמרו בסיני נעשה ונשמע, ולשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל:

"ויאמר" ה' "אסתירה פני מהם" - אתנהג עימם כאילו איני רואה בצרתם.

"אראה מה אחריתם" - ואראה מה יעלה בסופם, כתוצאה מה"הסתר פנים".

"כי דור תהפכות המה" - זהו דור שמהפכים את רחמי ה' לכעס.

"בנים לא אמן בם" פירוש א': בנים שלא ניכר שהקב"ה גידלם, שהרי סרו מדרך טובה שהוריתם (אמן=מגדל כמו "ויהי אומן את הדסה").

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

פירוש ב': בנים שא"א להאמין להם (שמיד לאחר שאמרו בני ישראל "נעשה ונשמע", ביטלו הבטחתם וחטאו בעגל).

דור תהפוכות המה, את מה הם מהפכים

ביאור "בנים לא אמון במ"

ומדוע	ומה הפירוש "לא אמון במ"	האם "אמון" הוא לשון גידול או לשון אמונה	
כי הוריתם דרך מצה וסח ממנה			לפירוש א'
			לפי אונקלוס

כא. הם קנאוני בלא אל, כעסוני בהבליהם, ואני אקניאם בלא עם, בגוי נבל אכעיסם:

קנאוני. הבעירו חמת: בלא אל. בדבר שאינו אלוה: בלא עם. באומה שאין לה עם, שנאמר הן ארץ כשדים זה העם לא היה (ישעיה כג, יג), ובעשו הוא אומר בזוי אתה מאלד (עובדיה א, ג): בגוי נבל אכעיסם. אלו הכופרים, וכן הוא אומר אמר נבל כלבו אין אלהים (תהלים יד, א):

"הם קנאוני" - הם הכעיסוני "בלא אל" - בדבר שאינו אלוהים (בע"ז) ו"כעסוני בהבליהם"

ולכן "ואני אקניאם" - אכעיס אותם ואעניש אותם "בלא עם" - באומה שלא נחשבת לעם - כשדים (בבית ראשון) ועשיו (בבית שני).

"בגוי נבל" - במינים ואפיקורסים, "אכעיסם" - אעניש אותם.

ביאור עונשי הקב"ה מידה כנגד מידה (כתוב בלשון הפסוק)

מה עשו בני ישראל	מה יעשה להם הקב"ה כנגד מעשיהם	
		א.
		ב.

כב. כי אש קדחה באפי, ותיקד עד שאול תחתית, ותאכל ארץ ויבולה, ותלהט מוסדי הרים:

קדחה. בערה: ותיקד. כסם עד היסוד: ותאכל ארץ ויבולה. ארצכם ויבולה: ותלהט. ירושלים המיוסדת על ההרים, שנאמר ירושלים הרים סביב לה (שם קנה, ג):

"כי אש קדחה" - בערה "באפי" ברוב כעסי.

"ותיקד עד שאול תחתית" ותשרוף בכם עד היסוד. "ותאכל ארץ ויבולה" - האש תכלה את ארצכם ואת יבולה.

"ותלהט מוסדי הרים" - והאש תלהט ותחריב את ירושלים, המיוסדת על ההרים.

מוסדי הרים, איזה מקום נקרא כן _____ ומדוע _____

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

כג. אִסְפָּה עֲלִימוֹ רְעוֹת, חֲצִי אֹכְלָה בָּם:

אספה עלימו רעות. אחזיר רעה על רעה, לשון ספו שנה על שנה (ישעיה כט, א.), ספות הרוע (דברים כט, יח.), עולותיכם ספו על זבחיכם (ירמיה ז, כא.). דבר אחר אספה, אכלה, כמו פן תספה (בראשית יט, טו.): **חצי אכלה בם.** כל חצי אכלים בהם, וקללה זו לפי הפורענות לברכה היא, חצי כלים והם אינם כלים:

"אספה עלימו רעות" - פירוש א': אחבר ואוסיף עליהם עוד רעות, (נוסף על הרעות דלעיל). פירוש ב': אכלה בהם את כל הרעות.

"חצי אכלה בם" - אגמור בהם את חצי (וביחס לכל הפורענות שבפרשה, יש כאן ברכה, שהחצים כלים והם אינם כלים).

ביאור "אספה עלימו רעות"

	האם "אספה" הוא לשון הוספה או לשון סוף	ומה הפירוש "אספה עלימו רעות"	כיצד מתפרש לפ"ז המשך הפסוק "חצי אכלה בם"
לפי פירוש א'			ואנה הרעות שיחבר ויוסיף אליהם
לפי פירוש ב'			אין זה המשך לתחילת הפסוק אלא כי קללה שפני עצמה

חצי אכלה בהם, האם הוא יכלה את החצים, או (ח"ו) את בני ישראל

כד. מִזִּי רָעַב, וְלַחֲמוֹי רִשָּׁף, וְקִטְבַּב מְרִירִי, וְשֹׁן בְּהֵמוֹת אֲשַׁלַּח בָּם, עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עֵפֶר:

מזי רעב. אונקלוס תרגם נפחתי כפן, ואין לי עד מוכיח עליו, ומשמעו של רבי משה הדרשן מטולושא שמעתי, שעיירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו: **מזי.** לשון ארמי שער מזיח, דהוה מהפך במזיח: **ולחומי רשף.** השדים נלחמו בהם, שנאמר ובני רשף יגביהו עוף (איוב ה, ז), והם שדים: **וקטבב מרירי.** וכריתות שד ששמו מרירי: **קטבב.** כריתה, כמו אהי קטבב שאל (הושע יג, יד): **ושן בהמות.** מעשה היה, והיו הרחלים נוסכין וממיתין (ספרי שאל): **חמת זוחלי עפר.** ארס נחשים, המהלכים על גחונם על העפר כמים הזוחלים על הארץ. זחילה, לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפף על העפר והולך:

"מזי רעב" - פירוש א': (אונקלוס) נפוחים מרעב.

פירוש ב': (ר"מ הדרשן) שערו מגודל מחמת הרעב, שדרך כחושים מרעב להצמיח שערות יותר מהרגיל, (מזי = שער בלשון ארמי).

"ולחומי רשף" - השדים ילחמו בהם (רשף = שדים). **"וקטבב מרירי"** - ונכרתים ע"י שד ששמו "מרירי" (קטבב = כריתה).

"ושן בהמות אשלח בם" - אפילו בהמות (הרחלים) שאין דרכן לנשוק, ישנו את טבען וישכו, **"עם חמת של זוחלי עפר"** - עם ארס של נחשים, שהם זוחלים על הקרקע (זחילה מלשון שפשוף = נזל ונגרר ע"ג הקרקע ע"י הליכה).

סיכום הפורענויות שנכתבו בפסוק

	לשון הפסוק	פורענות של	איזו פורענות נאמרה בזה
א.	"מזי רעב"	רעב	1. שיהיו נפוחים מרעב רעב 2. ששער יצא מרעב רעב
ב.	"ולחומי רשף"	שדים	
ג.	"וקטבב מרירי"		
ד.	"ושן בהמות אשלח בם"	בעלי חיים	
ה.	"עם חמת זוחלי עפר"		

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

כה. מחוץ תִּשְׁכַּל חֶרֶב, וּמִחֲדָרִים אֵימָה, גַּם בַּחוּר גַּם בְּתוּלָה, יוֹנֵק עִם אִישׁ שִׁיבָה:

מחוץ תשכל חרב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גייסות: **ומחדרים אימה.** כשצורח ונמלט מן החרב, חדרי לבו נוקפים עליו מחמת אימה, והוא מת והולך בה. דבר אחר ומחדרים אימה, שצבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר כי עלה מות בחלוניו וירמיה ט, ב), וכן תרגם אונקלוס. וז"ל: "ומתנגיא חרגת מותא" דבר אחר מחוץ תשכל חרב, על מה שעשו בחולות, שנאמר ומספר חולות ירושלים שמתם מזבחות לבושת (ספרי יא, יג. ספרי ס:). **ומחדרים אימה.** על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר אשר זקני ישראל עושים איש בחדרי משכיתו (יחזקאל ה, יב):

פירוש א'

"מחוץ תשכל חרב" - מחוץ לעיר יומתו אנשים, ע"י חרב הגייסות.

"ומחדרים אימה" - ואף מי שברח מפני החרב, עדיין חדרי ליבו נוקפים, ומת מחמת אימה.

פירוש ב'

"מחוץ תשכל חרב" - כפירוש א'

"ומחדרים אימה" (ובחדרי הבית) **"אימה"** - ואף בחדרי הבית, תהיה אימת דְּבָרָה.

פירוש ג'

"מחוץ תשכל חרב" - מפני עבירות שעשו בחוץ ימותו בפרהסיא בחרב.

"ומחדרים אימה" (על חדרי הבית) **"אימה"** - מפני עבירות שעשו בבית בסתר, ימותו מחמת אימה.

"גם בחור גם בתולה, יונק עם איש שיבה" - בכולם יפגע המוות.

באר "מחוץ תשכל חרב, ומחדרים אימה"

ומחדרים אימה	מחוץ תשכל חרב	
		לפי פירוש א'
		לפי פירוש ב'
		לפי פירוש ג'

היו ראויים לעונש יותר חמור, אך לא יעשה כן מפני חילול ה'

כו. **אִמְרָתִי אֶפְאִיהֶם, אֲשֶׁבִיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זָכָרָם:**

כו. **לֹאֲלִי, כַּעַס אוֹיֵב אֲגוּר, פֶּן יִנְכְּרוּ צָרִימוֹ, פֶּן יֵאָמְרוּ יִדְּיָנוּ רָמָה, וְלֹא ה' פָּעַל כָּל זֹאת:**

כו. **אמרתי אפאיהם.** אמרתי לבלי אפאה אותם, ויש לפרש אפאיהם אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר, ודוגמתו מצינו בעזרא, ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה (נחמיה ט, כב), להפקר, וכן חזרו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו, יחול רוגזי עליהם, ולא יתכן, שאם כן היה לו לכתוב אפאיהם, אחת לשמוע ואחת ליסוד, כמו אלזרד (ישעיה מה, ה), אלמנכס כמו פי (אויב טו, ה), והא' התיכונה אינה ראויה בו כלל, ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי, החולקת תיבה זו לשלשה תיבות, אמרתי אף אי הם, אמרתי באפי אתנם כאילו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם איה הם: **כו. לולי כעס אויב אגור.** אם לא שכעס אויב כנוס עליהם להשחית, ואם יוכל להם וישחיתם, יתלה הגדולה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדולה ב', וזהו שנאמר פן ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתם בנכרי שאין הגדולה שלו. **פן יאמרו ידנו רמה וגו'.** כי אותו גוי אובד עטות המה:

"אמרתי אפאיהם" - אמרתי בלבי אפאה אותם (פירוש, כך אמר הקב"ה), ובפירוש "אפאה אותם" נאמרו ג' פירושים:

פירוש א': אשים אותם לפאה, והיינו שאשליך אותם מעלי כהפקר.

פירוש ב': (אחרים בדברי אונקלוס): אפי-בהם, רוגזי יחול עליהם. (רש"י דוחה זאת, שחסר אות א' קודם אפאיהם - אָפִי־פאיהם, וכן שהא' באמצע המילה מיותרת - אָפִי־הם).

פירוש ג': (רש"י בדברי אונקלוס): תיבה זו מחולקת לג', אף-אי-הם, שע"י הכעס יהיו כאילו אינם, עד שיאמרו איה הם.

"אשביתה מאנוש זכרם" - אשמיד אותם, עד שלא יישאר להם שום זכר, בין אנשי העולם.

אכן היו ראוי לכלותם, **"לולי כעס אויב אגור"** - אם לא זה שכעס האויב כנוס בתוכו להשחית את בני ישראל.

ויש לחוש **"פן ינכרו צרימו"** - ובמקום לתלות הנצחון בקב"ה, יתלו זאת בנכרי (בע"ז - שאין הגדולה שלו).

"פן יאמרו ידנו רמה" - שמא יאמרו, ידינו החזקה גרמה זאת, ועוד יאמרו **"ולא ה' פעל כל זאת"** - ולא הקב"ה עשה את כל זאת.

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

אמרתי אפאיהם, הקב"ה אומר שהיה בדעתו לכלות את בני ישראל.

ביאור לשון "אפאיהם"

ומה הכוונה "אפאיהם"	האם "אפאיהם" הוא לשון פאה או לשון כעס	
		לפי פירוש א'
		לפי פירוש ב'
		לפי פירוש ג'

מה שהגויים יתלו את נצחונם בע"ז ולא בה', הוא משום שאין בהם חכמה ותבונה

כח. כי גוי אובד עצות המה, ואין בהם תבונה:

כט. לו חכמו, ישפילו זאת, יבינו לאחריהם:

ל. איכה ירדף אחד אלף, ושנים יניסו רבבה, אם לא פי צורם מכרם, וה' הסגירם:

כח. כי אותו גוי אחד עלות המה ואין בהם תבונה. שאלו היו חכמים:

כט. יסכילו זאת איכה ירדף וגו': יבינו לאחריהם. יתנו לב להתבונן לסוף פורענותם של ישראל:

ל. איכה ירדף אחד. ממנו חלף מישראל: אם לא כי לורם מכרם וה' הסגירם. מכרם ומסרם בידינו דילכר"ר בלע"ז:

מדוע יאמרו הגויים שלא ה' פעל כל זאת, "כי גוי אובד עצות המה, ואין בהם תבונה" - אין לו עצה (חכמה) ותבונה,

שהרי "לו חכמו" - אילו היתה בהם חכמה ועצה, "ישכילו זאת" - היה להם לראות זאת, ש"איכה ירדף וכו'".

"יבינו לאחריהם" - וכן היו צריכים להתבונן ולראות את סוף פורענותם של ישראל, שהרי אין זה כדרך הטבע, וודאי שמהקב"ה הוא.

כי גוי אובד עצות המה, האם מדבר על ישראל או על הגויים

יבינו לאחריהם, האם הכוונה לאחריהם של הגויים או של ישראל

וכיון שהם "גוי אובד עצות, ואין בהם תבונה", מה הם אומרים.

ומה היה להם להבין, "איכה ירדף אחד" מהגויים, "אלף" מישראל. "ושנים" מהם, "יניסו" (יברחו) רבבה" מישראל.

והרי דבר זה בלתי אפשרי "אם לא כי צורם" - הקב"ה "מכרם" - בידי הגויים, "וה' הסגירם" - מסרם להם.

איכה ירדף אחד אלף, מה היה לגויים להבין מזה.

לא. כי לא כצורנו צורם, ואיבינו פלילים:

כי לא כלורנו לורם. כל זה היה להם לאויבים להבין, שהשם הסגירם ולא להם ולא להיהם הנחון, שהרי עד הנה לא יכלו כלום אלהיהם כנגד לורנו, כי לא כסלענו סלעם, כל לור שצמקרא לשון סלע: ואויבינו פלילים. ועכשיו אויבינו שופטים אותנו, שהרי לורנו מכרנו להם. (ס"א הרי שצורנו מכרנו להם):

ועוד היה על הגויים להבין, "כי לא כצורנו (כאלקינו) צורם" (אלהיהם) - שהרי עד הנה לא יכלו אלהיהם לעשות כלום נגד צורנו.

"ואויבינו פלילים" - ועכשיו שרואים שהם מצליחים לשפוט ולהעניש את בני, בהכרח שזה משום שצורנו מכרנו. (פלילים = דיינים).

כי לא כצורנו צורם, כיצד היה להם לדעת ש"צורנו" חזק מ"צורם"

סכם, מה הגויים היו צריכים להבין, מזה שרק עכשיו בני ישראל נמסרו בידם

וכיון שאינם מבינים זאת מה הם חושבים

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

חוזר לבאר מדוע באמת היה צריך להשבית מאנוש זכרם של בני ישראל ח"ו (לעיל פסוק כ"ו)

(ורק בגלל שהגויים יאמרו שאלהיהם גרמו לזאת, אין עושה הקב"ה כך)

לב. **כִּי מִגִּפְן סְדוֹם גִּפְנֵם, וּמִשִּׁדְמוֹת עֲמֹרָה, עֲנַבְמוּ עֲנָבֵי רוֹשׁ, אֲשֶׁפְּלֹת מְרֹרֶת לָמוֹ:**

לג. **חֲמַת תְּנִינִים יִינֶם, וְרֹאשׁ פְּתָנִים אֶכְזֹר:**

לז. **כִּי מִגִּפְן סְדוֹם גִּפְנֵם.** מוסב למעלה, אמרתי בלבי אפאיהם ואשביהם זכרם, לפי שמעשיהם מעשה סדום ועמורה: **שדמות.** שדה תבואה, כמו ושדמות לא עשה אוכל (חזקוני ג, יז), בשדמות קדרון (מלכים-ב כג, ז). **ענבי רוש.** עשב מר: **אשכלות מרורות למו.** משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פורענותם, וכן תרגם אונקלוס ותושלמת עובדיהון כמרורותהון: **לג. חמת תנינים יינם.** כתרומתו הא כמרת תניניא כס פורענותהון, הנה כמרירות נחשים כוסם משתה פורענותם: **וראש פתנים.** כוסם, שהוא אכזר לנשך, אויב אכזרי יבא ויפרע מהם:

הפסוק משווה את מעשיהם של ישראל למעשי סדום ועמורה, ומשתמש בלשון מליצה בגפן ותבואה, כדלהלן: **"כי מגפן סדום גפנם"** - הרי מעשיהם כמעשה סדום **"ומשדמות עמורה"** - וכמעשי עמורה (שדמות = שדות תבואה).

"ענבינו ענבי רוש" - מעשיהם שהיו צריכים להיות כענבים = משובחים, הם כ"רוש", שהוא עשב מר.

ולכן **"אשכלות מרורות למו"** - מגיע להם עונשים מרים, והיינו שמגיע להם מרירות לפי מעשיהם הרעים.

"חמת תנינים יינם" - שישתו כוס פורענות, שהוא מר כארס של נחש.

"וראש פתנים" - וכוס הפורענות הוא כמו ראש פתנים, שהוא **"אכזר"** - פתן, הארס נמצא בראשו, והוא נחש אכזרי יותר משאר נחשים, ואין מועיל לו לחש שלא ינשך, דהיינו שיבואו עליהם אויב, שלא יוכלו לרצותו בדברים ובממון.

בפסוקים ל"ב- ל"ג אומר שעבור מעשיהם הרעים יבוא להם עונשים, כתוב בלשון הפסוק:

מעשיהם הרעים

העונשים שיבואו עליהם על זה

לד. **הֲלֹא הוּא כָמוֹס עַמְדִּי, חֲתָם בְּאוֹצְרוֹתַי:**

הלא הוא כמוס עמדי. כתרומתו, וז"ל: **"הלא כל עובדיהון גלן קדמי גניזין ליום דינא באוצר"** כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כולם גנוזים ושמורים לפני: **הלא הוא.** פרי גפנם ותבואת שדמותם כמוס עמדי:

"הלא הוא" - פרי גפנם = מעשיהם הרעים כסדום ועמורה, שהם סבורים שהקב"ה שוכחם

ואינו כן, אלא הכל **"כמוס עמדי"** - גנוז אצלי, **"חתום באוצרותי"** - שמור באוצרותי [שאין הקב"ה שוכח שום מעשה].

הלא הוא, מה הוא הדבר שגנוז אצל הקב"ה ליום הדין

לה. **לִי נֶקֶם וְשִׁלֹּם, לָעֵת תְּמוּט רִגְלָם, כִּי קָרוֹב יוֹם אִידֵם, וְחֹשׁ עֲתִידוֹת לָמוֹ:**

לי נקם ושלם. עמי נכון ומזומן פורענות נקם, וישלם להם כמעשיהם, הנקם ישלם להם גמולם. ויש מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלם, והוא מגזרת והדבר אין זהם (וירמיה ה, יג), כמו והדבור. ואימתי אשלם להם: **לעת תמוט רגלם.** כשתחת זכות אבותם שהם סמוכים עליו: **כי קרוב יום אידם.** כשארצה להביא עליהם יום אידם, קרוב ומזומן לפני להביא על ידי שלוחים הרבה: **וחש עתדות למו.** ומהר יבאו העתידות להם: **וחש.** כמו ימהר יחשיה (ישעיה ה, יט).

עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה, להיות השירה הזאת לעד, כשתבא עליהם הפורענות ידעו שאני הודעתים מראש, מכאן ואילך העיד עליהם דברי תנחומין שיבאו עליהם ככלות הפורענות, ככל אשר אמר למעלה, והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הזכרה והקללה וגו' (לעיל ז, א). ושם ה' אלהיך את שבותך וגו' (שם ג): **לעת תמוט רגלם.** כענין שנאמר תרמסנה רגל (ישעיה כו, ו):

"לי נקם" - עמי מוכן ומזומן הנקמה לישראל.

"ושלם" - פירוש א': והנקם ישלם להם כמעשיהם.

פירוש ב': לי נקם ושלם - אצלי יש את הנקם והתשלום על מעשיהם, (ונקם הוא שם דבר, והכל הולך על ה', וכאילו כתוב 'לי נקם ולי שלם).

ואימתי יעשה כן הקב"ה, **"לעת תמוט רגלם"** - כאשר תסתיים זכות אבות שהם סמוכים עליו.

"כי קרוב יום אידם" - כשארצה להביא עליהם יום איד = שַׁבָּר, קרוב הוא ומזומן להעשות מיד, כיון שהרבה שלוחים למקום.

"וחש עתידות למו" - ובמהרה יבואו העתידות [הרעות] האלו עליהם.

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

ביאור "לי נקם ושילם"

פרש הפסוק	מהו לשון "ושילם"	על מי קאי "ושילם"	
יש לאי נקם, והנקם ישלם	ישלם	אל הנקם	לפי פירוש א'
יש לאי נקם ותשלם	תשלם	אל ה'	לפי פירוש ב'

לעת תמוט רגלם, מה הוא "רגלם" של ישראל _____
ומתי "תמוט רגלם" _____
ומה יקרה אז _____

עד כאן, העיד עליהם משה דברי תוכחה, להיות השירה הזאת לעד, כשתבוא עליהם הפורענות, ידעו שאני הודעתים מראש, מכאן ואילך, העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפורענות.

לו. **כִּי יִדִּין ה' עֲמוֹ, וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם. כִּי יֵרָאֶה כִּי אֶזְלַת יָד, וְאָפֶס עֲצוֹר וְעִזּוֹב:**

כי ידין ה' עמו. כשיקפוט אותם ביסורין הללו האמורים עליהם, כמו כי צם ידין עמים (איוב לו, לא), כי זה אינו משמש כלשון דהא, לתת טעם לדברים של מעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו כי תבא אל הארץ (ויקרא כה, ב), כשיבא עליהם משפטים הללו, ויתנחם הקב"ה על עבדיו לשון ולרחם עליהם: **יתנחם.** לשון הפך מחשבה, להיטיב או להרע: **כי יראה כי אזלת יד.** כשיראה כי יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס בהם עזר ועזוב: **עזר.** נוסע ע"י עזר ומושל שיעזר בהם: **עזוב.** ע"י עזר. עזר, הוא המושל העוזר בעם שלא ילכו מפוזרים בלאתם לבד על האויב, כלשון לע"ז מיינטינדרו". עזר, הוא הנוסע במעור המושל. עזר, מחזק, כמו ויעזבו את ירושלים עד החומה (נחמיה ג, ח), איך לא עזבה עיר תהלה (יחזקאל מט, כה):

"כי ידין ה' עמו" - כאשר ישפוט ה' את בני ישראל ביסורים האמורים לעיל.

"ועל עבדיו יתנחם" - ויהפוך מחשבתו להרע להם, וירצה מעתה לרחם עליהם.

וזה יהיה **"כי יראה כי אזלת יד"** - כאשר יראה אשר יד האויב הולכת ומתחזקת עליהם, (אזל - הלך בלשון ארמי).

"ואפס" - ותם בבני ישראל **"עצור"** - אנשים הנושעים ע"י עצור, (הוא המושל שעוצר את העם מלהתפזר בעת מלחמה).

"ועזוב" ואנשים המחזקים ע"י מנהיג המחזקם, (הוא המנהיג שמחזק את העם בשעת מלחמה).

סיכום הפסוק: כאשר ה' יעניש את עמו, ויתנחם להיטיב עימם, מפני שיראה שיד האויבים הולכת ומתחזקת עליהם, ואין מי שינהיגם ויחזקם.

ועל עבדיו יתנחם, האם "יתנחם" הוא לשון תנחומים, או היפוך מחשבה _____

כי יראה כי אזלת יד, האם "אזלת" הוא לשון גמר, או לשון הליכה _____

ידם של מי אזלה, של הגויים או של ישראל _____

לו. **וְאָמַר אֵי אֵלֵהֶמוּ, צוֹר חָסִיו בּוֹ:**

לח. **אֲשֶׁר חָלַב זַבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ, וְשִׁתּוֹ יִין נְסִיכָם, יִקּוּמוּ וַיַּעֲזְרוּכֶם, יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:**

לו. **ואמר.** הקב"ה עליהם: **אי אלהימו.** עבודת אלילים שעבדו: **זר חסיו בו.** הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה והלנה, כלומר שהיו בטוחין בו להגין עליהם מן הרעה:

לח. **אשר חלב זבחימו.** היו אותן אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפנייהם ושותין יין נסיכס: **יהי עליכם סתרה.** אותה האור יהיה לכם מחסה ומסתור:

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

"ואמר" - הקב"ה על בני ישראל, "אי אלהימו" - איה העבודה זרה שעבדו לו.

"צור חסיו בו" - היכן הוא הסלע - החוזק, אשר בטחו וחסו בצילו מפני החום והצינה, כלומר שחשבו שיגן עליהם מפני הרעה.

"אשר חלב זבחימו יאכלו" - אשר אותם אלוהות כאילו אוכלים מה שזובחים ומקריבים לפניהם.

"ישתו יין נסיכם" - ושותים את היין שמנסכים לפניהם.

וכיון שכן, ראוי ש"יקומו ויעזרוכם, יהי עליכם סתרה" - ויהיו לכם מגן מכל צרותיכם האמורות לעיל.

ואמר אי אלהימו, מי יאמר _____ האם "אלהימו" הוא חול, או קודש _____
יקומו ויעזרוכם, יהי עליכם סתרה, מדוע ראוי שיגינו עליהם _____

ולאחר שבני ישראל רואים, שאין הע"ז שעבדו יכולה להגן עליהם, יבינו שהכל מאתו יתברך.

לט. ראו עתה, כי אני אני הוא, ואין אלהים עמדי, אני אמת ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציץ:

לאו עתה. הבינו מן הפורענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע, ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה בדי: אני אני הוא. אני להשפיל ואני להרים: ואין אלהים עמדי. עומד כנגדי למחות: עמדי. דוגמתי וכמוני: ואין מידי מציץ. הפושעים בי:

"ראו עתה" - תבינו עכשיו מן הפורענות שהבאתי עליכם, ולא היה לכם מושיע, ומן התשועה שאושיעכם, ואין מוחה בדי.

"כי אני אני הוא" - כי אני המשפיל, ואני המרומם, (ונכפל לשון "אני" פעמיים, פעם להשפיל, פעם לרומם).

"ואין אלהים עמדי" - ואין שום אלוה שעומד כנגדי למחות בי, (בכל מקום "עמדי" פירושו אתי, אבל כאן פירושו, דוגמתי וכמוני).

"אני אמת ואחיה", וכמו כן, "מחצתי" - הכיתי, "ואני ארפא" - אני הוא זה שמרפא את המכה.

"ואין מידי מציץ" - וכשאני רוצה להעניש את הפושעים בי, אין מי שיכול להצילם מידי.

ראו עתה כי אני אני הוא, מדוע נכפל ב' פעמים "אני" _____
הפסוק מונה ב' דברים והיפוכם, שהקב"ה עושה, מה הם א. _____ ב. _____

הקב"ה נשבע שלאחר שישבו בני ישראל, יעשה נקמה בגויים על כל מה שעשו לבני ישראל.

מ. כי אשא אל שמים ידי, ואמרת: חי אנכי לעולם:

מא. אם שנותי ברק חרבי, ותאחז במשפט ידי, אשיב נקם לצרי, ולמשנאי אשלים:

מב. אשפיר חצי מדם, וחרבי תאכל בשר, מדם חלל ושביה, מראש פרעות אויב:

מ. כי אשא אל שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עמי בשבועה: ואמרת: חי אנכי. לשון שבועה הוא, [כמו חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני (במדבר יד, כה.), אף כאן] אני נשבע חי אנכי:

מא. אם שנותי ברק חרבי. אם אשגן את להב חרבי, כמו למען היות לה ברק (יחזקאל כה, טו.) פלנדו"ר: ותאחז במשפט ידי. להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם, אשר אני קפתי מעט והמה עזרו לרעה (זכריה א, טו.) [דבר אחר] ותאחז ידי את מדת המשפט, להחזיק בה ולנקום נקם: אשיב נקם וגו'. למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא שאמר ותאחז במשפט ידי, לא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, מדת בשר ודם זורק חץ ואינו יכול להשיבו, והקב"ה זורק חיו ויש בידו להשיבן כאילו אחוזן בידו, שהרי ברק הוא חלו, שנאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, והמשפט הזה לשון פורענות הוא בלע"ז יושטיאל"ה:

מב. אשפיר חצי מדם. האויב: וחרכי תאכל בשר. בשם: מדם חלל ושביה. זאת תהיה להם מעון דם חללי (ס"א חללי דם) ישראל ושביה ששבו מהם: מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרצות האויב, כי כשהקב"ה נפרע מן האומות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם, מראשית פרצה שפרצו בישראל:

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

"כי" - כי בחרון אף שיש לי על הגויים, "אשא אל שמים ידי" - אשא את ידי אל עצמי, בשבועה.
"ואמרת חי אנכי לעולם" - ואשבע, שכשם ש"חי אנכי" (לשון שבועה, כמו חי אני נאום ה' וכו'), כך יתקיימו דברי דלהלן.
"אם שונתי ברק חרבי" - כאשר אשנן (אחדד) את להב חרבי עד שיהיה לה ברק, (חרב עם ברק הוא סימן לחרב מחודדת).
"ותאחז במשפט ידי" - אטול בידי מידת משפט (דין) כדי לנקום נקם, ואניח מידי את מידת הרחמים.
ואז **"אשיב נקם לצרי" - אנקום בצור־י [צוררי ישראל].**
"ולמשנאי אשלם" כגמולם. (והטעם שהקב"ה ינקום בגויים אף שהם היו שלוחיו, כיון שבזמן שקצפתי עליכם מעט, המה הרעו לכם יותר מדי).
פירוש אחר בלשון אגדה, **"ותאחז במשפט ידי",** שלא כמידת בשר ודם, מידתו של הקב"ה, מידת בשר ודם אחר שזרק החץ אינו יכול להשיבו, אבל הקב"ה זורק חץ ויש בידו להשיבו, וכאילו מחזיקו בידו עד שעת העונש, וכחרב שאפשר להחזירה אף לאחר שהוציאנה, והיינו שממתין הקב"ה אף לתשובת האומות, ואם ישובו, ישיב הקב"ה את חציו.
(לסיכום: לפירוש א' "משפט" היינו מידת הדין, שהקב"ה נוהג עם הגויים במידת הדין, ולפירוש ב' "משפט" היינו העונש עצמו).
"אשכיר חצי מדם" - חצי ישתכרו, מרוב דם האויב שאתן להם לשתות.
"וחרבי תאכל את בשר" האויב, וזה יהיה עונש, "מדם חלל ושביה" - מחמת שיש להם עוון דם חללי ישראל ושביה ששבו מהם.
"מראש פרעות אויב" - אענישם על פשע תחילת פרעות האויב, שכשהקב"ה נפרע מן האומות, פוקד עליהם עוונם ועוונות אבותיהם, מראשית פרעה שפרצו בישראל, [ורק בישראל פוקד עוון ד' דורות בלבד].

היכן כתוב בפסוק הדברים דלהלן (כתוב את לשון הפסוק):

שהקב"ה נשבע שיעשה נקמה בגויים _____
שהוא יענישם במידת הדין _____
שהגויים יענשו על כל הפרעות שעשו מעולם בישראל _____

מג. הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ, כִּי דָם עֲבָדָיו יָקוּם, וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו, וְכָפַר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: (פ)

הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל, ראו מה שבחה של אומה זו, שדבקו בהקב"ה בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו, ויודעים היו בטובו ובשכחו: כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעו: ונקם ישיב לצריו. על הגזל ועל החמס, כענין שנא' מלכים לשמה תהיה ואלדוס למדבר שממה מחמס בני יהודה (ויאל ד, יט.), ואומר מחמס אחיך יעקב וגו' (עובדיה א, י): וכפר אדמתו עמו. ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב: וכפר. לשון ראי ופיוס, כמו לכפרה פניו (בראשית לב, כא.), אנחיניה לרוגזיה: וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו, עמו, כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר ראי ה' ארצך (תהלים פה, ב.), במה ראי ארצך, שבת שבות יעקב (שם).

ובאותו הזמן שייענשו הגויים, **"הרנינו גוים" - הם ירננו (ישבחו) את "עמו",** שדבקו בהקב"ה בכל התלאות שעברו עליהם, ולא עזבוהו, לפי שיודעים היו בטובו ושבחו, שלבסוף **"כי דם עבדיו יקום" - הקב"ה יקום את דם עבדיו שנשפך.**
"ונקם ישיב לצריו" - וישיב נקמה לצוררים, על מה שגזלו וחמסו את בני ישראל.
"וכפר" - ויפייס את "אדמתו" (ארץ ישראל) ו"עמו" על כל הצרות שעברו עליהם, ושעשה להם האויב. ואיך יפייס את אדמתו, ע"י שירצה את עמו תתרחצ אדמתו.

הרנינו גוים עמו, איזה שבח יאמרו הגויים על ישראל _____
כי דם עבדיו יקום, ונקם ישיב לצריו, מדוע הוזכר ב' פעמים נקמה _____
וכפר אדמתו עמו, כיצד שייך לפייס את ארץ ישראל _____

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

מפסוק ל"ב ועד עתה פירש רש"י את הפסוקים כפי שיטת רבי יהודה בספרי,

ועתה מפרש רש"י את הפסוקים שבהם רבי נחמיה חולק על דברי רבי יהודה

בפנים אחרים היא נדרשת בספרי (שזו). ונחלקו זה רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה דורש כולה כנגד ישראל, ורבי נחמיה דורש כולה כנגד האומות, רבי יהודה דורש כלפי ישראל, אמרתי אפאיהם כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אויב עלות המה, אבדו תורתו שהיא להם ענה נכונה. ואין זהם תבונה להתבונן איכה ירדוף אחד מן האומות אלה מהם, אם לא כי אורם מכרם. כי לא כלורנו אורם, הכל כמו שפירשתי עד תכליתו. ורבי נחמיה דורש כלפי האומות עובדי אלילים, כי גוי אויב עלות המה, כמו שפירשתי תחלה עד ואויבינו פלילים:

לב. פי מגפן סדם גפנם, ומשדמות עמורה, ענבמו ענבי רוש, אשפלת מדרת למו: לג. חמת תנינים יינם, וראש פתנים אכזר: לד. הלא הוא פמס עמדי, חתום באוצרת: לה. לי נקם ושלם, לעת תמוט רגלם, פי קרוב יום אידם, וחס עתדת למו: לו. פי ידיו ה' עמו, ועל עבדיו יתנחם, פי יראה פי אזלת יד, ואפס עצור ועזוב: לז. ואמר אי אלהימו, צור חסיו בו: לח. אשר חלב זבחימו יאכלו, ישותו יין נסיכם, יקומו ויעזרכם, יהי עליכם סתרה: לט. ראו עתה, פי אני אני הוא, ואין אלהים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מדי מצי: מ. פי אשא אל שמים ידי, ואמרת כי אני אלהים: מא. אם שנותי ברק חרבי, ותאחז במשפט ידי, אשיב נקם לצרי, ולמשנאי אשלים:

לב. כי מגפן סדום גפנם. של אומות:

ומשדמות עמורה וגו'. ולא ישימו לבם לתלות הגדולה ב:

ענבמו ענבי רוש. הוא שאמר לולי כעס אויב אגור על ישראל, להרעילם ולהמרינם, לפיכך אשכלות מרורות למו, להלעיט אותם על מה שעשו לבני:

לג. חמת תנינים יינם. מוכן להשקותם על מה שעושין להם:

לה. כמוס עמדי. אותו הכוס שנאמר כי כוס ביד ה' וגו' (תהלים עה, ט):

לה. לעת תמוט רגלם. כענין שנאמר תרמסנה רגל (ישעיה טו, ו).

לו. כי ידיו ה' עמו. כלשון זה משמש כי ידיו כלשון דהא, ואין ידיו כלשון יסורין, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עושיהם,

כי יראה כי אזלת יד וגו', לו. ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגידר את הפרוכת, כענין שנאמר ותרא אויבתי ותכסה בזה האומרה אלי אוי ה' אלהיך (מכה ז, י):

לט. ראו עתה כי אני וגו'. אז יגלה הקב"ה ישועתו ויאמר, ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה:

ואין מידי מאל. שיכל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם:

מ. כי אשא אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, כתרגומו, וז"ל: "ארי אתקנית בשמיא בית שכינתי" אפילו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן אגבור למעלה וחלש למטה:

ידי. מקום שכינתי, כמו איש על ידו (במדבר ב, יז). והיה בידי להפרע מכם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בידי להפרע מן המתים ומן החיים, מלך בשר ודם שהוא הולך למות ממחר נקמתו להפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו, ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במוותם:

מא. אם שנותי ברק חרבי. הרבה 'אם' יש שאינם תלויין, כשאשנן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, כולו כמו שפירשתי למעלה:

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

סיכום מחלוקת ר' יהודה ור' נחמיה בביאור הפסוקים

לפי רש"י בסדר הפסוקים	לפי ר' נחמיה כנגד הגויים	לפי ר' יהודה כנגד ישראל	
	אמרת שאשזית את זנ"י, אלא אלסה זאת כפי שלא יאמרו הגויים, "ידיו רמה וגו'"	כו. אמרתי אפאיהם, אשפיתה מאנוש זכרם: כו. לזלי בעס אויב אגור, פן ינכרו צרימו, פן יאמרו ידינו רמה, ולא ה' פעל כל זאת:	
כרי נחמיה	אזרו העצה והחכמה לחשוב, שידיו רמה, ולא הי פעל כל זאת	אזרו את תורת, שהיא להם עצה נכונה	כת. כי גוי אבד עצות המה, ואין בהם תבונה:
	אילו החכמו הגויים, ישראל ש"איכה ידאלי וגו'"	אילו החכמו ישראל, ישראל ש"איכה ידאלי וגו'"	כט. לו חכמו ישפילו זאת, יבינו לאחריהם:
	איך ידאלי אחרי מהגויים אלף ישראל, ומאכרם שכל כחם, הוא מהקד"ה		ל. איכה ירדה אחד אלה, ושנים יניסו רבבה, אם לא כי צורם מכרם, וה' הסגירם: לא. כי לא כצורנו צורם, ואיבינו פלילים:
ר' יהודה	הגויים כסדום ועמורה, ולכן לא ישמחו לנצח למלת גלותם זה	מעשיהם הם מעשי סדום ועמורה, וכלנו חש, ולכן "אמרת אפאיהם"	לב. כי מנפון סדם גפנם, ומשידמות עמורה, ענבמו ענבי רוש,
	הם רצו להרעיל ולהמיר את ישראל	כפי מעשיהם ראוי להם לשלחת משיקה מה, וכס פורענות יהיה בארם התען וגו'	אשפלת מורית למו: לג. חמת תנינם יינם, וראש פתנים אכזר:
	זלל מה ששמו לבני, ממתיק להם אשכלות מרחות, חמת וגו'	כל מעשיהם גלויים לפני ולא שחת מעשיהם כלם גלויים ושוארים לפני	לד. הלא הוא פקם עמדי, חתם באוצרתי:
ר' יהודה	עונש זה ממתיק עמדי, עזרם, וחתם באוצרות	שאלם הנקמה תהיה, באשר תתן כבאת אלות	לה. לוי נקם ושעם, לעת תמוט רגלם, כי קרוב יום אידם, וחש עתדת למו:
ר' יהודה	והסיבה לנקמה, שהרי הי בן את דנים של בני מיד עושיהם	באשר הקד"ה יסר את בני, ויתנחם לרחמם בשירא "כי אכלתי יד של הגויים על בני ישראל"	לו. כי ידיו ה' עמו, ועל עבדיו יתנחם, כי יראה כי אזלת יד, ואפס עצור ועזוב:
	וכן יעשו על זה שאמרו אי אליהו של ישראל, כמעשה סדום	הקד"ה יאמר היכן הוא הע"ז שגדלו לו, לוי וזלל	לז. ואמר אי אליהומו צור חסיו בו: לח. אשר חלב זבחימו יאכלו, וישתו יין נסיקם, יקומו וינעורכם, יהי עליכם סתרה:
	כשתבוא פורענות על הגויים, ותשועה לישראל, ידיו הגויים, שממני באה הרעה על ישראל, ואין מי שיציל הגויים מיד כלאונישם	מן הפורענות והתשועה שלשית, ואין מוחה בדי, תבינו שהכל ממני	לט. ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלהים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מצייל:
	תמיד אין משרה שכינת שלמים, וזכוחי להעניש הגויים, ולא עשית כן כיון שאני חי לאלם, ויכל לנקום דהם, ואפילו לאחר מיתתם	לשן שלועה זה שהוא חי לאלם, שלא אניח את חרבי מנקום באויבי, כלהלן	מ. כי אשנא אל שמים ידי, ואמרתי חי אנכי לעולם:
	מא. אם שנתי בך חרבי, ותאחז במשפט ידי, אשיב נקם לצרי, ולמשינאי אשעם: מב. אשפיר חצי מדם, וחרבי תאכל בשר, מדם חלץ ושביה, מראש פרעות אויב: מג. הרנינו גוים עמו, כי דם עבדיו יקום, ונקם ישיב לצרי, וכפר אדמתו עמו: (פ)		

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

מז. וַיִּבֹא מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם. הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון:

מד. הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון. שָׁבַת שֶׁל דְּיוֹזְגֵי הִיחָה, נִטְלָה רְשׁוּת מִזֶּה וְנִתְּנָה לָזֶה (סוּטָה יג), הַעֲמִיד לֹא מִשָּׁה מִתּוֹרָגְמָן לִיהוֹשֻׁעַ שִׁיהֶא דוֹרֵשׁ בְּחַיִּיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּחַיֵּי רַבֵּךְ לֹא הָיָה לָךְ לִהְיוֹת רֹאשׁ, וְלִמָּה קוֹרְאוֹ כֹּהֵן הוֹשִׁיעַ, לֹמֵר שֶׁלֹּא זָחָה דַּעְתּוֹ עָלָיו, שֶׁאֵלֶּכּ פְּסִיחָתָהּ לֹא גְדוּלָּהּ, הַשְׁפִּיל עֲלָמוֹ כִּאֲשֶׁר מִתְחִילָתוֹ (סְפָרֵי שְׁלֹד).

הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון, אִיזָה כְבוֹד כִּיבֵּד מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹתָהּ שִׁבַּת.

מְדוּעַ עָשָׂה כֵן.

הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון, מְדוּעַ קוֹרְאוֹ "הוֹשִׁיעַ", הֲרִי כִּבֵּר נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ לִיהוֹשֻׁעַ.

מוה. וַיִּבֹּל מֹשֶׁה, לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל:

מוז. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׁימוּ לְבַבְכֶּם, לְכָל הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר אֲנִי מַעֲיֵד בְּכֶם הַיּוֹם, אֲשֶׁר תִּצְּוּם אֶת בְּנֵיכֶם, לְשָׁמֹר לְעֲשׂוֹת, אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

מו. שִׁימוּ לְבַבְכֶּם. לְכִיד אֲדָם שִׁהִיו עֵינָיו וְאִזְנוֹ וְלִבּוֹ מִכּוּוֹנִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְכֵן הוּא לֹמֵר בֶּן אֲדָם רָאָה בְּעֵינָיו וּבְאִזְנוֹ שָׁמַע וְשִׁים לְבָב וְגו' (יִחְזָקָאֵל מ, ד), הֲרִי דְבָרִים קָל וְחוֹמֵר, וְמָה תְּבִנִית הַבֵּית שֶׁהוּא נִרְאָה לְעֵינֵינוּ וְנִמְדָּד בְּקִנָּה, לְכִיד אֲדָם שִׁהִיו עֵינָיו וְאִזְנוֹ וְלִבּוֹ מִכּוּוֹנִים לְהַבִּין, דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁהֵן כֹּהֲרִין הַתְּלוּיִן בְּשַׁעֲרָה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה:

שִׁימוּ לְבַבְכֶּם, מָה לְמַדוֹ מִכָּאן לְעֵנִין לִימּוּד הַתּוֹרָה.

וְכַתֵּב רִש"י שֶׁאִפְשָׁר לְלַמּוֹד זֹאת בְּק"ו, גַּם מִמָּה שֶׁאִמַּר הַקֵּב"ה לִיחְזָקָאֵל בְּנִבּוּאָה עַל תְּבִנִית הַבֵּית

מָה אָמַר לוֹ הַקֵּב"ה.

בְּאֵר הַק"ו שֶׁנִּלְמַד מִזֶּה לְעֵנִין לִימּוּד הַתּוֹרָה.

מוז. כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִכֶּם, כִּי הוּא חַיִּיכֶם, וּבְדַבְּרֵי הַזֶּה תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה, אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שְׁמָה, לְרִשְׁתָּהּ: (פ)

מו. כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִכֶּם. לֹא לְחִינֵם אֲתֶם יֹגְעִים בָּהּ, כִּי הִרְבֵּה שָׂכָר תְּלוּי בָּהּ, כִּי הִיא חַיִּיכֶם. דְּבָר אַחֵר, אִין לָךְ דְּבָר רִיקֹן בְּתוֹרָה שֶׁאִם תִּדְרָשְׁנוּ שֶׁאִין צוֹ מִתֵּן שָׂכָר, תִּדַּע לָךְ שֶׁכֵּן אֲמָרוּ וְאֲחוֹת לוֹטֵן תִּמְנַע (בְּרַאשִׁית לו, כג), וְתִמְנַע הִיחָה פִּילְגָשׁ וְגו' (סֵם יב), לִפִּי שֶׁאִמַּרְהָ אִינִי כְּדֹאִי לִהְיוֹת לוֹ לֵאשָׁה, הִלּוּאִי וְהִיחָה פִּילְגָשׁ, וְכָל כֵּךְ לָמָּה, לְהוֹדִיעַ שֶׁצָּחָה שֶׁל אֲדָרְהֶם שֶׁהִיוּ שְׁלֹטוֹנִים וּמַלְכִּים מִתְּחִילָתָם לִידְבָק בְּזַרְעוֹ:

כִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מִכֶּם, רִש"י פִּירֵשׁ בְּב' אוֹפְנִים:

פִּירוּשׁ א', שֶׁאִינֶכֶם יֹגְעִים בָּהּ לְרִיק, מְדוּעַ.

פִּירוּשׁ ב', שֶׁאִין לָךְ דְּבָר בְּתוֹרָה שֶׁנִּכְתֵּב לְרִיק, שֶׁכָּל דְּבָר אִפְשָׁר לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אִיזָה דְּבָר

אֵלּוֹ פְּסוּקִים הֵבִיא רִש"י כְּדוּגְמָא לִזֶּה 1. _____ 2. _____

שְׁמָה לֹמְדִים מִפְּסוּקִים אֵלּוֹ

מוח. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, לֵאמֹר:

מוח. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בְּשִׁלּוּשָׁה מִקּוֹמוֹת נֹאמַר "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה":

נֹאמַר בְּנֵחַ "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נַח וְגו'" (סֵם ז, יג), בְּמִרְאִית אֹרֹךְ שֶׁל יוֹם, לִפִּי שֶׁהִיוּ בְּנֵי דוֹרוֹ אֹמְרִים, בְּכֵךְ וְכֵךְ אִם אֲנִי מִרְגִּישִׁין צוֹ אִין אֲנִי מִנִּיחִין אוֹתוֹ לִיכְנֵם בְּחִיבָה, וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אֲנִי נוֹטֵלִין כְּשִׁילִין וְקִרְדּוֹמוֹת וּמִבְּקָעִין אֶת הַחִיבָה, אֲמַר הַקֵּב"ה, הֲרִינִי מִכְּנִיסוֹ בְּחַיֵּי הַיּוֹם וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ כֹּחַ לְמַחֲוֹת יֵצֵא וְיִמְחָה.

בְּמִרְאִים נֹאמַר "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹלִיֵא ה'" (שְׁמוֹת יב, נא), לִפִּי שֶׁהִיוּ מִרְאִים אֹמְרִים, בְּכֵךְ וְכֵךְ אִם אֲנִי מִרְגִּישִׁין בָּהֶם אִין אֲנִי מִנִּיחִין אוֹתוֹן לֵאשָׁת, וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אֲנִי נוֹטֵלִין סִיפּוֹת וְכָלִי זִינִן וְהוֹרְגִין בָּהֶם, אֲמַר הַקֵּב"ה, הֲרִינִי מוֹלִיֵאן בְּחַיֵּי הַיּוֹם, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ צוֹ כֹּחַ לְמַחֲוֹת יֵצֵא וְיִמְחָה.

אֲףִי כֹהֵן בְּמִיתָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נֹאמַר "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה", לִפִּי שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים, בְּכֵךְ וְכֵךְ אִם אֲנִי מִרְגִּישִׁין צוֹ אִין אֲנִי מִנִּיחִין אוֹתוֹ, אֲדָם שֶׁהוֹלִיֵאנוּ מִמִּרְאִים, וְקִרְעָה לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמֶּן, וְהַגִּיד לָנוּ אֶת הַשְּׁלִיחַ, וְהַעֲלָה לָנוּ אֶת הַבָּאָר, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אִין אֲנִי מִנִּיחִין אוֹתוֹ, אֲמַר הַקֵּב"ה, הֲרִינִי מִכְּנִיסוֹ בְּחַיֵּי הַיּוֹם וְכו':

המשך פרשת האזינו פרק ל"ב

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה, מה הפירוש "בעצם היום הזה" _____

מדוע העלה אותו להר נבו דוקא בזמן זה _____

אין הכוונה שיכולים למנוע אדם מלמות, אלא הפירוש: א. שהיה צריך למות דוקא בהר נבו והיו מונעים אותו לעלות לשם (נחלת יעקב).

ב. שהיו צועקים ובוכים ושערי דמעה לא ננעלו (באר בשדה).

היכן עוד מצינו כך, שהקב"ה עשה דבר "בעצם היום הזה", כדי להוכיח את כוחו, לאלו שרצו למנוע זאת _____

א. _____ ב. _____

מט. **עָלָה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה, הַר נָבוֹ, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ, וַיֵּרָא אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֻחֲזָה:**

נ. **וּמָתָה, בְּהָרֵי אֲשֶׁר אֵתָּה עֹלָה שְׁמָהּ, וְהָאֶסֶף אֶל עַמִּיךָ, כְּאֲשֶׁר מֵת אֶהְרֹן אֲחִיךָ בְּהַר הָהָר, וַיֶּאֱסֹף אֶל עַמִּי:**

נ. **כְּאֲשֶׁר מֵת אֶהְרֹן אֲחִיךָ.** בְּאוֹתָהּ מִיתָה שְׂרָאִית וְחֻמַּת אוֹתָהּ, שֶׁהִפְסִיט מִשָּׁה אֶת אֶהְרֹן בְּגַד רֹאשׁוֹ וְהִלְבִּישׁוֹ לֹאֲלַעֲזָר, וְכֵן שָׁנִי

וְכֵן שְׁלִישִׁי, וְרָאָה בְּנוֹ בְּכַזְזוֹ, אִ"ל מִשָּׁה, אֶהְרֹן אֲחִי, עָלָה לְמִטָּה, וְעָלָה, פָּשׁוּט יָדַי, וְפָשׁוּט, פָּשׁוּט רִגְלָיִךְ, וְפָשׁוּט, עָלוּס

עֵינַיִךְ, וְעָלָס, קִמּוֹץ פִּיד, וְקִמּוֹץ וְהִלֵּךְ לוֹ, אָמַר מִשָּׁה אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַת בְּמִיתָה זוֹ:

כְּאֲשֶׁר מֵת אֶהְרֹן אֲחִיךָ, כִּי־צַד הִיִּיתָה מִיתַת אֶהְרֹן _____

וּמִדּוּעַ הוֹסִיף לֹמַר לוֹ "כְּאֲשֶׁר מֵת אֶהְרֹן אֲחִיךָ" _____

נא. **עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּמִי מְרִיבַת קֹדֶשׁ מִדְּבַר צֹן, עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי. גִּרְמַתְּם לַמַּעֲוֹל בִּי: **עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי.** גִּרְמַתְּם לִי שֶׁלֹּא אֶתְקַדַּשְׁתֶּם, אֲמַרְתִּי לָכֵס וּדְבַרְתֶּם אֶל הַסֹּלַע

(בַּמִּדְבָּר כ, ח), וְהִם הִכּוּהוּ, וְהוֹאֲרָכּוּ לְהַכּוֹתוֹ פְּעֻמִּים, וְאִילוֹ דָּבְרוּ עִמּוֹ וְנָתַן מִימֵינִי בְּלֹא הַכָּאָה, הִיא מִתְקַדֶּשׁ שֶׁסָּמִים, שֶׁהִיוּ

יִשְׂרָאֵל אֲוֹמְרִים, וְהִם הַסֹּלַע הַזֶּה שֶׁאִינוֹ לִשְׂכַר וְלֹא לְפֹרְעֻנוֹת, אִם זָכָה אֵין לוֹ מִתֵּן שָׂכָר, וְאִם חַטָּא אִינוֹ לֹקָה, כִּךְ מִקִּיִּים

מִלֹּת בּוֹרְאוֹ, אֵנוּ לֹא כָל שָׂקִין:

עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי, הָאֵם מִשָּׁה וְאֶהְרֹן מַעֲלוּ בַּה' _____

א"כ, מִה הַכוּוֹנָה "עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי", "אֲשֶׁר לֹא קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי" _____

עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי, מִה הַקֶּב"ה צִוּוּהוּ אֶת מִשָּׁה וְאֶהְרֹן לַעֲשׂוֹת עִם הַסֹּלַע _____

וְהִם עָשׂוּ _____

כִּי־צַד הִיָּה מִתְקַדֵּשׁ שֶׁם שָׁמַיִם אִילוֹ הִיוּ עוֹשִׂים כְּפִי שִׁנְצִטוּוֹ _____

נב. **כִּי מִנְגִּד תִּרְאֶה אֶת הָאֶרֶץ, וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא, אֶל הָאֶרֶץ, אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פפפ)**

נב. **כִּי מִנְגִּד.** מִרְחוֹק: **תִּרְאֶה וּגו'.** כִּי אִם לֹא תִרְאֶנָּה עַכְשָׁיו לֹא תִרְאֶנָּה עוֹד בְּחַיִּיךָ: **וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא.** וִידַעְתִּי כִּי חֲזִיבָה הִיא לָךְ,

עַל כֵּן אֲנִי אֹמֵר לָךְ עָלָה וְרָאָה:

כִּי מִנְגִּד, פֶּרֶשׁ "מִנְגִּד" _____

תִּרְאֶה, מִדּוּעַ יֵשׁ לוֹ לַעֲלוֹת עַכְשָׁיו לִרְאוֹת אֶת הָאֶרֶץ _____

וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא, וְהִם בִּכְךָ אִם לֹא יָבוֹא _____